

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

Development of an Appropriate Area-Based Internal Supervision Model under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 1

พลพิศิษฐ์ ตาละซอน¹, อูราสา พรหมทา² และ จำเนียร พลหาญ³
Polpisit Talason¹, Urasa Promta² and Chumnian Poolaharn³

Received: 9 ส.ค. 2564
Revised: 12 ต.ค. 2564
Accepted: 18 ต.ค. 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การนิเทศภายใน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การนิเทศภายใน 3) เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศภายใน ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 คน แยกเป็น ผู้อำนวยการ 140 คน และครูผู้สอน 300 คน ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน โดยศึกษาตัวอย่างที่ดีจำนวน 3 แห่ง แล้วกร่างรูปแบบการนิเทศภายใน ยืนยันโดยการประเมินและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่มี 10 องค์ประกอบ 50 ตัวบ่งชี้ 2) โรงเรียนมีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3) รูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กลไกการดำเนินงาน 4) องค์ประกอบการนิเทศภายใน ประกอบด้วย บุคลากรนิเทศ โครงสร้างนิเทศ แผนการนิเทศ ระบบข้อมูลสารสนเทศ เทคนิค นิเทศ เครื่องมือนิเทศ ดำเนินการนิเทศ วิเคราะห์ผลการนิเทศ การประเมินผล และการเผยแพร่และขยายผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายใน, ความเหมาะสมเชิงพื้นที่¹

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อีเมล: polpisit22@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ Student, Doctor of Education Program in Educational Management, Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University, Email: polpisit22@gmail.com

² Associate Professor, Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University

³ Assistant Professor, Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study elements or components and indicators of internal supervision, 2) to study the current and desirable condition of internal supervision, and 3) to develop the model of an appropriate area-based internal supervision for the school. There were 3 phases of research, Phase 1: the study of factors and indicators of supervision in schools. Phase 2: the study of the current and desirable condition of internal supervision for schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 1 by studying a sample group consisting of 440 people including 140 school directors and 300 teachers. Phase 3: the development of the appropriate internal supervision model for school by studying 3 best practice and drafting the appropriate internal supervision model for the school. The tentative model was assured and in-depth interviews with 9 experts. The research findings found that 1) the appropriate area-based internal supervision in schools consisted of 10 factors and 50 indicators. 2) the current condition of the school overall was at the middle level and needs overall and each aspect was at a high level. 3) the appropriate area-based internal supervision for schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 1 consisted of 1) the principle of the model 2) the objective of the model 3) the operating mechanism 4) factors of internal supervision consisted of the staff, structure of supervision, plan for supervision, the information communication and technology system, the supervision technique, instruments using for supervision, supervising, analyzing results of supervision, evaluating supervision, and extending results of supervision and 5) the conditions of success

Keywords: Model development, Internal supervision, Area-Based

บทนำ

สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาของทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจากการรายงานผลการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมีความแตกต่างกันตามสภาพบริบท มีทั้งปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนิเทศ การนิเทศยังขาดความต่อเนื่องและความเป็นเอกภาพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) จำเป็นต้องดำเนินการโดยมีผู้มีความรู้ความสามารถในกระบวนการนิเทศการศึกษา นั่นคือศึกษานิเทศก์ แต่ในปัจจุบันการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์จากหน่วยงานต้นสังกัดไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากการขยายตัวของจำนวนสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การนิเทศการศึกษาจากศึกษานิเทศก์และหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอจึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียน การขับเคลื่อนการศึกษา รวมถึงการนิเทศการศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงมากในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เนื่องจากประกอบด้วยผู้คนจำนวนมาก ได้แก่ นักเรียน ครู หรือผู้ดูแลนักเรียนและผู้ปกครองอยู่ร่วมกัน จึงมีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสได้ง่ายถ้าหากบริหารจัดการได้ไม่ดี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเองก็ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจการจัดการศึกษาทางไกลในสถานการณ์โรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และมีการจัดเตรียมความพร้อมก่อนการเปิดภาคเรียน หากยังมีการแพร่ระบาดที่ต่อเนื่องและหนักขึ้นก็จะมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ แต่หากสถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลายลง

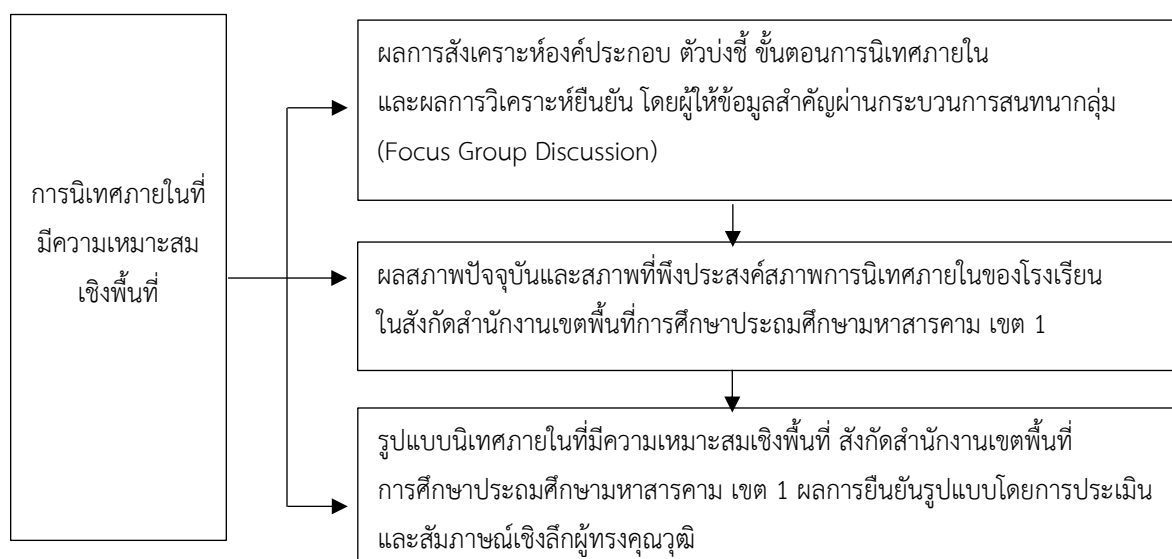
ก็จะสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ตามปกติ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนอาจมีหลายรูปแบบ อีกทั้งมีการกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) โดยมีการประเมินความพร้อมของสถานศึกษาก่อนเปิดภาคเรียน โดยคำนึงถึงการได้รับความรู้ให้ครบตามช่วงวัยของเด็ก เพื่อลดการได้รับผลกระทบเชิงลบจากการเปลี่ยนแปลงให้น้อยที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ดังนั้นการนิเทศการศึกษา ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพบริบทที่เปลี่ยนไปด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดเรื่องการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ แนะนำ ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด ภายใต้สถานการณ์ที่มีข้อจำกัดทั้งทางด้านบุคลากร ความพร้อม หรือการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาแนวทางการนิเทศภายในในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ และใช้รูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับดำเนินการอันเป็นประโยชน์สำหรับโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 และนำไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรในสังกัดโดยทุกกระบวนการ เป็นการสร้างประโยชน์ต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่หลากหลายและการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ท้ายที่สุดผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการนิเทศภายในต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การนิเทศภายใน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
3. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

กรอบแนวคิด

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การนิเทศภายใน 2) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และ 3) การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในระยที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 7 คน ระยที่ 2 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 196 โรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 160 คน และครู จำนวน 1,260 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2550: 199) โดยใช้จำนวนผู้อำนวยการโรงเรียนและจำนวนครูในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 140 คน และ ครู จำนวน 300 คน รวม 440 คน และในระยที่ 3 เป็นการศึกษากรณีตัวอย่าง (Best Practice Study) เพื่อการศึกษาการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านกุดตะกวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 2) โรงเรียนวัดเขาปาเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 และ 3) โรงเรียนอนุบาลวัดอุเทนภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ครูวิชาการ และ 3) ศึกษาพิเศษ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การนิเทศภายใน

2.2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหาการนิเทศภายในโรงเรียน (IOC) (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552: 101-102) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหาการนิเทศภายในโรงเรียน ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 มีจำนวนทั้งสิ้น 50 ข้อ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเลือกผู้อำนวยการโรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เนื่องจากมีบริบทที่ใกล้เคียงกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เมื่อทำการทดลองใช้แบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งพบว่าโดยรวมทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

2.3 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนต้นแบบการนิเทศภายใน ความเหมาะสมทุกด้านการประเมินระดับมากที่สุด โดยมีผลคะแนนประเมินเฉลี่ย 5.00

2.4 แบบประเมินรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความมีประโยชน์ โดยทุกด้านการประเมินระดับมากที่สุด โดยมีผลคะแนนประเมินเฉลี่ย 5.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้ดำเนินการ ตั้งแต่ เดือนธันวาคม 2563 - กรกฎาคม 2564 มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในระยที่ 1 ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัย ที่แสดงถึงทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา การนิเทศภายใน สังเคราะห์องค์ประกอบ

ตัวบ่งชี้ที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของการนิเทศภายใน และยืนยันองค์ประกอบโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 7 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในระยะที่ 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 คน และในระยะที่ 3 ศึกษาผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนต้นแบบด้านการนิเทศภายใน จำนวน 3 โรงเรียน เพื่อยกร่างรูปแบบและประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความมีประโยชน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในระยะที่ 1 มีการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศภายใน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบและกำหนดตัวบ่งชี้ แล้วนำผลการวิเคราะห์มาสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน ในระยะที่ 2 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และในระยะที่ 3 ศึกษาผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนต้นแบบด้านการนิเทศภายใน ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในระยะที่ 1 ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในระยะที่ 2 และผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในระยะที่ 3 เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ และประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความมีประโยชน์ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับองค์ประกอบดังนี้ 1) บุคลากรนิเทศ 2) โครงสร้างการนิเทศ 3) แผนการนิเทศ 4) ระบบข้อมูลสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ 5) เทคนิคนิเทศ 6) เครื่องมือนิเทศ 7) การดำเนินการนิเทศ 8) การวิเคราะห์ผลการนิเทศ 9) การประเมินผลการนิเทศ 10) การเผยแพร่และขยายผล และตัวบ่งชี้การนิเทศภายในจำนวนทั้งสิ้น 50 ตัวบ่งชี้
2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สรุปได้ดัง ตาราง 1

ตาราง 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

องค์ประกอบการนิเทศภายใน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
1. บุคลากรนิเทศ	2.89	0.89	ปานกลาง	4.21	0.82	มาก	0.31	5
2. โครงสร้างการนิเทศ	2.70	0.93	ปานกลาง	4.54	0.64	มากที่สุด	0.41	2
3. แผนการนิเทศ	2.72	0.94	ปานกลาง	4.57	0.56	มากที่สุด	0.40	3
4. ระบบข้อมูลสารสนเทศ	2.68	0.96	ปานกลาง	4.57	0.58	มากที่สุด	0.41	2
5. เทคนิคนิเทศ	2.69	0.90	ปานกลาง	4.58	0.55	มากที่สุด	0.41	2
6. เครื่องมือนิเทศ	2.71	0.92	ปานกลาง	4.51	0.62	มากที่สุด	0.40	3
7. การดำเนินการนิเทศ	2.70	0.92	ปานกลาง	4.56	0.63	มากที่สุด	0.42	1
8. การวิเคราะห์ผลการนิเทศ	2.73	0.92	ปานกลาง	4.51	0.68	มากที่สุด	0.39	4
9. การประเมินผล	2.71	0.88	ปานกลาง	4.54	0.64	มากที่สุด	0.40	3
10. การเผยแพร่และขยายผล	2.71	0.90	ปานกลาง	4.53	0.66	มากที่สุด	0.40	3
รวม	2.72	0.92	ปานกลาง	4.51	0.63	มากที่สุด		

จากตาราง 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายใน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.92) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 9 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรนิเทศ เมื่อพิจารณาคำดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่าด้านการดำเนินการนิเทศ มีค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI_{modified} = 0.42) ด้านโครงสร้างการนิเทศ ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศและด้านเทคนิคนิเทศ มีค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 2 (PNI_{modified} = 0.41) และด้านแผนการนิเทศ ด้านเครื่องมือนิเทศ ด้านกระประเมินผล และด้านการเผยแพร่และขยายผล มีค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 3 (PNI_{modified} = 0.40)

3. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นองค์ประกอบการดำเนินงานการนิเทศที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่ทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศ ผลการสร้างรูปแบบสรุปได้ว่า รูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการมนุษยสัมพันธ์ หลักการมีส่วนร่วม หลักการทำงานเป็นทีม หลักการแบ่งปัน หลักการกัลยาณมิตร 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนที่มีสภาพบริบทที่แตกต่างกัน ให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด และเพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจและนำรูปแบบไปใช้ในการนิเทศภายใน 3) กลไกการดำเนินงาน การดำเนินการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ เป็นการดำเนินงานร่วมกันทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน การดำเนินการที่จะเกิดประสิทธิผลสูงสุดต้องมีการประสานงานในการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ พัฒนา ติดตาม ควบคุม มีการดำเนินการตามองค์ประกอบของการนิเทศภายในครบถ้วน 4) องค์ประกอบการนิเทศภายใน ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบได้แก่ บุคลากรนิเทศ โครงสร้างการนิเทศ แผนการนิเทศ ข้อมูลสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ เทคนิคนิเทศ เครื่องมือนิเทศ ดำเนินการนิเทศ วิเคราะห์ผลการนิเทศ ประเมินผลการนิเทศ

เผยแพร่ผลการนิเทศ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นปัจจัย เงื่อนไข หรือหลักปฏิบัติสำคัญที่จะนำรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กำหนดนโยบายและแผนการนิเทศที่ชัดเจนเหมาะสม ผู้นิเทศมีความมั่นใจในการดำเนินการนิเทศภายใน ผู้รับการนิเทศมีเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่าง ๆ ประเมินผลและนำผลมาปรับปรุงการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การพัฒนากระบวนการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บุคลากรนิเทศ 2) โครงสร้างการนิเทศ 3) แผนการนิเทศ 4) ข้อมูลสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ 5) เทคนิคนิเทศ 6) เครื่องมือนิเทศ 7) ดำเนินการนิเทศ 8) วิเคราะห์ผลการนิเทศ 9) ประเมินผลการนิเทศ 10) เผยแพร่ผลการนิเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าองค์ประกอบมาจากการสังเคราะห์เอกสารของนักการศึกษา ทำให้ได้องค์ประกอบการนิเทศภายในทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนิเทศเชิงพื้นที่ พบว่าการนิเทศเชิงพื้นที่คือการนิเทศภายในที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของโรงเรียน ซึ่งจากการวิจัยทำให้ได้องค์ประกอบที่มีความครอบคลุมกับการนิเทศภายในและรายละเอียดในองค์ประกอบมีการเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐพงศ์ ทับสุลิ (2559: 236) ที่ได้ทำการวิจัยการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมงานเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบกระบวนการนิเทศ ผลลัพธ์การนิเทศและการให้ข้อมูลย้อนกลับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพิ่มพูน ร่มศรี (2558: 273) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ มี 7 องค์ประกอบคือ 1) บุคลากร 2) การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการนิเทศ 3) ระบบข้อมูลและสารสนเทศ 4) เทคนิคการนิเทศ 5) สื่อ แหล่งเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ 6) การประเมินผลการนิเทศ และ 7) การสร้างเครือข่ายการเผยแพร่และขยายผลการนิเทศ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนวรรธ วัชโสภ (2561: 216) ได้สร้างรูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ได้ 3 องค์ประกอบ 40 ตัวบ่งชี้ คือ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564: 49) ได้กล่าวไว้ว่า ขั้นตอนในการดำเนินการที่มีความสำคัญในการนิเทศภายใน คือ การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ การสังเคราะห์ผลการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศและการเผยแพร่และขยายผล และสอดคล้องกับ Glickman and Stephen (2001: 14) ได้กล่าวว่า การนิเทศจะเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาการเรียนการสอนของครู ทั้งนี้การนิเทศภายในสถานศึกษามุ่งเน้นให้บุคลากรทางการศึกษาร่วมมือกันพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันการนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเรียงลำดับสภาพปัญหา ดังนี้ ด้านข้อมูลระบบสารสนเทศ ด้านเทคนิคนิเทศ ด้านโครงสร้างการนิเทศและการดำเนินการนิเทศ ด้านเครื่องมือนิเทศ การประเมินผลและการเผยแพร่และขยายผล ด้านแผนการนิเทศ ด้านบุคลากรนิเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูไม่มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการนิเทศภายใน ทั้งยังไม่สามารถดำเนินการการนิเทศภายในได้ครอบคลุมกระบวนการทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับ จริญญา น่วมมะโน (2562: 186) ได้ทำวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ เมื่อวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านเทคนิคนิเทศ ด้านแผนการนิเทศและระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านโครงสร้างการนิเทศและการประเมินผล ด้านการเผยแพร่และขยายผลด้านเครื่องมือนิเทศ และการวิเคราะห์ผลการนิเทศ ด้านบุคลากรนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ สันติ หัตถ์ (2564: 326) ทำการวิจัยเรื่องระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และการจัดลำดับความสำคัญต้องการจำเป็นขององค์ประกอบ พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้ามีค่า PNI อันดับ 1 คือการจัดการภายในทีมงาน ด้านกระบวนการมีค่า PNI อันดับ 1 การกำกับติดตามการนิเทศภายใน และด้านผลผลิตและผลลัพธ์มีค่า PNI อันดับ 1 คือ ทีมงานนิเทศภายใน แสดงให้เห็นถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในจากบริบทที่มีความแตกต่างกัน มีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน นั้นแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนิเทศภายในที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงไม่เพียงสามารถนำมาใช้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้ในรูปแบบในการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จากผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ควรดำเนินการตามหลักการ 5 ประการ คือ หลักการมนุษยสัมพันธ์ หลักการมีส่วนร่วม หลักการทำงานเป็นทีม หลักการแบ่งปัน หลักการกัลยาณมิตร องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนที่มีสภาพบริบทที่แตกต่างกัน ให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด และเพื่อพัฒนาผู้บริหารครูและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจและนำรูปแบบไปใช้ในการนิเทศภายใน องค์ประกอบที่ 3 กลไกการดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการนิเทศภายใน ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ดังนี้ บุคลากรนิเทศ การจัดโครงสร้างนิเทศ แผนการนิเทศ ระบบสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ เทคนิคการนิเทศ เครื่องมือนิเทศ ด้านดำเนินการนิเทศ การวิเคราะห์ผลการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ และการเผยแพร่และขยายผล และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นปัจจัยเงื่อนไข หรือหลักปฏิบัติสำคัญที่จะนำรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการกำหนดนโยบายและแผนการนิเทศที่ชัดเจน เหมาะสมผู้นิเทศมีความมั่นใจในการดำเนินการนิเทศภายใน ผู้รับการนิเทศมีเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่าง ๆ ประเมินผลและนำผลมาปรับปรุงการนิเทศอย่างต่อเนื่อง รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้พัฒนาจากหลักการแนวคิดของนักการศึกษาซึ่งมีแนวคิดที่คล้ายกัน เช่น สุทธนู ศรีไสย์ (2545: 117-119) จุไรรัตน์ สุดรุ่ง (2559: 150) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 86-98) และชารี มณีศรี (2542: 55) และจากการศึกษางานวิจัยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ นพพรพรรณ ญาณโกมุท (2558: 337) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศ ภายในตามแนวคิดการศึกษาขั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาขั้นเรียน มีองค์ประกอบด้วยกัน 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการนิเทศภายใน และส่วนที่ 4 การประเมินผล และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ จริญญา น่วมมะโน (2562: 244) ได้ทำวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัย พบว่ารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 7 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 กลไกการดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 4 เนื้อหาการนิเทศภายใน องค์ประกอบที่ 5 กระบวนการ

นิเทศภายใน ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ ประเมินผลการนิเทศ องค์ประกอบที่ 6 การประเมินรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 7 เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการนำรูปแบบการนิเทศภายในไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางในองค์ประกอบด้านบุคลากร ควรให้ภาคีเครือข่าย เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นต้น เข้ามามีบทบาท เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากร และอาจจะมีความรู้ไม่ครบทุกเรื่องที่จะนิเทศ

1.2 ในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในนี้ โรงเรียนสามารถปรับปรุงแก้ไขในแต่ละองค์ประกอบให้เหมาะสมกับ บริบทของแต่ละโรงเรียนได้

1.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการนิเทศภายในตามขนาดของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยนวัตกรรมที่ใช้ในการนิเทศสำหรับโรงเรียนแต่ละขนาด เพื่อเป็นแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *การเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการก่อนเปิดภาคเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- จรรย์ น่วมมะโน. (2562). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2559). *การนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ซารี มณีศรี. (2542). *การนิเทศการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ.
- ณัฐพงศ์ ทับสุลิ. (2559). *การพัฒนาระบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมงานเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา* สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนวรรธ วัชโสภ. (2561). *รูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นพพรพรรณ ญาณโกมุท. (2558). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน*. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2550). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. กาฬสินธุ์: โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *การนิเทศการสอน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- เพิ่มพูน รมศรี. (2558). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สันติ หัตถิ. (2564). *ระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา*. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุทธนู ศรีไสย. (2545). *หลักการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางนิเทศ Active Learning*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Glickman, C. D. and Stephen, G. (2001). *Supervision and Instruction Leadership: A Development Approach* (3rd ed.). Massachusetts: ALLyn and Bacon In.